

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

Hippologenheten

K68	2017
Examensarbete på kandidatnivå	
ENKÄTSTUDIE OM KVALITETSBEDÖMNING FÖR SVENSKA VARMBLODIGA HÄSTAR	
<i>Jessica Carlson</i>	
Uppsala	

HANDLEDARE:

Åsa Viklund, Institutionen för husdjurgenetik, SLU

Hippologiskt examensarbete (EX0497) omfattande 15 högskolepoäng ingår som en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att under handledning ge de studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Föreliggande uppsats är således ett studentarbete på G2E nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

SLU
Sveriges lantbruksuniversitet

*Enkätstudie om kvalitetsbedömning
för svenska varmblodiga hästar*

Jessica Carlson

*Handledare Åsa Viklund, Institutionen för husdjurgenetik
Examinator Susanne Eriksson, Institutionen för husdjurgenetik*

*Examensarbete inom hippologprogrammet, Strömsholm 2017
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Hippologenheten
Kurskod: EX0497, Nivå G2E, 15 hp*

Nyckelord: Kvalitetsbedömning, avelsvärde, unghäst, unghästbedömning, SWB

*Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>
Examensarbete K68 Uppsala 2017*

INNEHÅLL

ABSTRACT	2
INTRODUKTION	2
Problemställning.....	4
Syfte	4
Frågeställning	4
TEORIAVSNITT	4
Vad är unghästbedömning?	4
Kvalitetsbedömning	5
Andra unghästbedömningar	7
MATERIAL OCH METOD.....	8
RESULTAT	8
Information om respondenterna	8
Respondenternas upplevelse kring kvalitetsbedömning	9
Orsaker till varför respondenter valt bort kvalitetsbedömningen.....	11
Hälsobedömningen.....	12
Börja/fortsätta att delta på kvalitetsbedömning.....	12
Önskvärda moment på kvalitetsbedömning	13
Förslag till förändringar av kvalitetsbedömningen	14
DISKUSSION	15
Slutsats	18
POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING.....	18
FÖRFATTARENS TACK	19
REFERENSER.....	19
Litteratur.....	19
Internet	21
Personliga meddelanden från	22
BILAGOR.....	23
Bilaga 1	23

ABSTRACT

A survey about Riding Horse Quality Test for Swedish Warmblood horses.

In Sweden, there is a field performance test for four-year-old Swedish Warmblood horses (SWB) called Riding Horse Quality Test (RHQT). Five-year-old broodmares are also allowed to participate. The records from the test are used for estimating breeding values and to select good horses for breeding. In 2016, the participation in RHQT reached the lowest level since the start in 1973, when only 169 horses participated. A reduced number of tested horses in RHQT could slow down the genetic progress of SWB since less information will be available about young horses to make accurate estimations of breeding values and select good mares and stallions for breeding.

The aim of this study was to investigate why the participation in the RHQT has been reduced and if, and how, horse owners want to test their young horses in the future. The study was performed as an open web-based survey and everyone that was interested could participate. In total, there were 30 questions about the respondents' thoughts and experiences of RHQT. The respondents were also asked to evaluate different suggestions for possible changes of the test. There was a large interest and the survey got 836 responses. The results from the study can help the Swedish warmblood association to make changes to increase the interest and participation in the test.

The results of this study showed that the respondents have been content with the RHQT the past eleven years. With this said, there was an interest in attending in RHQT but not in the same way as the test is designed today. According to the respondents, the most wanted changes were that the test should welcome both three-, four- and five-year-old horses, that horse owners get to choose discipline to show their horse in and that the test should be spread out throughout the year so horse owners get more than one chance to get an evaluation of their four- or five-year-old horse. In 2017, SWB has introduced some changes that were desired by the participations of this study and more suggestions are under discussion based on the results of this study.

INTRODUKTION

SWB (Swedish Warmblood association) är en rikstäckande avelsorganisation med syfte att stödja och utveckla avel, uppfödning och utbildning av svenska varmlodiga hästar. Visionen för SWB är att svenskfödda hästar ska höra till världens ledande när det gäller kvalitet och att de ska vara det naturliga förstahandsvalet för svenska ryttare på alla nivåer. För att få fram konkurrenskraftiga svenskfödda hästar har SWB tagit fram ett avelsmål som lyder: *”En ädel, korrekt och hållbar varmlodshäst som genom sitt prestationsinriktade temperament, sin ridbarhet, goda rörelser och/eller hoppförmåga är konkurrenskraftig internationellt”* (SWB 2016a).

Avelsframsteg är ett resultat av målmedvetet avelsarbete. Faktorer som påverkar avelsframsteget är säkerheten och intensiteten i urvalet samt generationsintervallet och den genetiska spridningen. För att få ett snabbt avelsframsteg är det av stor vikt att de mest lämpade hästarna tidigt sätts i avel, vilket betyder att en stor del av populationen i varje årgång bör testas för att mäta de egenskaper som ingår i SWBs avelsmål. (SWB 2015a)

För att tidigt undersöka vilka kvalitéer ett sto, valack eller hingst har finns så kallade unghästbedömningar. Unghästbedömningarna är delmål för den unga hästens utbildning som ger värdefull information för fortsatt träning och sport- eller avelskarriär. Avkommeuppföljning av hingstar och ston är ett av syftena med unghästbedömning då man får ett tidigt mått på hästens nedärvning. Unghästbedömningarna är dessutom allsidiga där både hopp- och dressyregenskaperna kommer till uttryck, till skillnad från tävling där hästar oftast tävlas i en gren. (SWB 2016b)

Kvalitetsbedömning var den första unghästbedömningen som startade i Sverige år 1973, där det ursprungliga syftet var att ge besked om hästens anlag och hälsotillstånd (SWB 2015a). Sedan år 1985 har resultaten från kvalitetsbedömningarna använts vid skattning av avelsvärden. Avelsvärden gör det möjligt att selektera bra ston och hingstar inom aveln med syfte att förbättra nästa generations hästar. Avelsvärdet blir säkrare ju mer information som finns om varje individ, vilket hästen får när den bedöms på exempelvis kvalitetsbedömning (Gelinder et al. 2002).

Ett av SWBs mål med kvalitetsbedömning är att ge ett bra underlag för avkommeuppföljning av hingstar och ston där minst 40 % av varje årgång bör visas för bedömning (SWB 2015a). Ett deltagande på cirka 30 % av alla fyraåriga hästar har förekommit på kvalitetsbedömning under tidigare år (Viklund 2008). Under senare år har antalet bedömda unghästar minskat markant (Jönsson 2006). År 2015 minskade andel deltagande hästar av årgången till 20 % (SWB 2015) och år 2016 bedömdes enbart 169 hästar (SWB 2017c). Lewin (2016) har i ett debattinlägg i tidningen Ridsport kommit med åtgärdsförslag för att öka deltagandet i kvalitetsbedömning. Hon föreslår till exempel att hästägare ska kunna visa sin häst både som tre- och fyraåring och gärna femåriga ston samt att införa möjligheten att visa en häst två gånger samma år varvid det bästa resultatet ska räknas.

Fram till år 2005 gjordes en omfattande bedömning av den unga hästens hälsotillstånd på kvalitetsbedömning, både ortopediskt och medicinskt. År 2011 togs hälsobedömningen bort helt (Thorén Hellsten 2011). Studier har dock visat signifikanta samband med hästens hälsotillstånd vid kvalitetsbedömning och hållbarhet i framtiden (Jönsson 2013). Mot bakgrund av dessa resultat har SWB som målsättning att återinföra hälsobedömning av unga hästar i någon form (SWB 2015a).

År 1999 introducerades ett nytt unghästtest för treåriga hästar som kallas för treårstest. Treårstest gör det möjligt att tidigt få information om unghästar för avelsvärdering och för att hitta talangfulla hästar. År 2010 visades cirka 40 % av alla treåriga hästar på treårstest (Viklund 2010) och år 2015 visades cirka 43 % av årgången, vilket indikerar på att det skett en ökning i deltagande på treårstest (SWB 2015b).

Breeders Trophy är ett årligt tävlingsevenemang för unga svenskfödda hästar. Hästar kan kvala till Breeders Trophys årgångsfinaler genom treårstest, bruksprov, kvalitetsbedömning och de särskilda championatsuttagningar som arrangeras av Swede Horse. Hästarna tävlar i dressyr, hoppning eller fälttävlan och i åldersgrupper från tre år upp till sex år (Swede Horse 2016b). År 2014 löstes totalt 588 deltagarbevis ut till fyraåriga hästar för att kvala till Breeders Trophy (pers. medd. Lottis Levin 2016). Samma år visades totalt 325 hästar på kvalitetsbedömning (pers. medd. Viklund 2017).

Problemställning

Kvalitetsbedömning har haft historisk betydelse för avelsframsteget för hoppning och dressyr (Viklund et al. 2011). Studier har visat på genetiska samband mellan hästarnas bedömningsresultat och senare tävlingsresultat i både hoppning och dressyr, vilket bekräftar att kvalitetsbedömning är ett bra verktyg att använda sig av ur avelsmässig synpunkt (Viklund et al. 2010). Ett minskat deltagande på kvalitetsbedömning skulle kunna hämma avelsframsteget då mindre information registreras om den befintliga årgången. Detta i sin tur gör det svårare att skatta säkra avelsvärden och selektera bra ston och hingstar till aveln. Detta sätter även stopp för SWBs mål med bedömningen, då ett minskat deltagande ger sämre underlag för framtida avkommeuppföljningar.

Syfte

Syftet med arbetet var att ta reda på varför deltagandet i kvalitetsbedömningar minskat och varför hästägare inte visar ett lika stort intresse i kvalitetsbedömningen som förr. Detta för att se om några förändringar eller förbättringar bör göras så att fler hästägare väljer att delta på kvalitetsbedömning vilket skulle kunna främja avelsframstegen i svensk avel. Målsättningen är att kunna ta fram ett åtgärdsförslag för kvalitetsbedömningens framtid.

Frågeställning

- Hur har respondenterna upplevt kvalitetsbedömningen så som den varit utformad de senaste elva åren?
- Hur vill respondenterna få sina unga hästar bedömda i framtiden?

TEORIAVSNITT

Vad är unghästbedömning?

Unghästbedömningarna är en marknadsplats för unga lovande hästar och utgör underlag för uttagning till stimulanspaket, riksfinaler och championat där varje årgångs bästa hästar möts (SWB 2016c). Resultaten från bedömningarna bidrar med tidig information om hästarna, vilket möjliggör tidig avkommeprövning av ston och hingstar och urvalsinstrument för ston till avel (Viklund 2010). SWB är huvudman för unghästbedömningarna och arrangeras årligen av dess regionala avelsföreningar (SWB 2016b) och är öppna för alla hästar som är registrerade hos SWB (SWB 2016c). Bedömningarna ska vara så rättvisande och lika över hela landet som möjligt, vilket säkerställs med ett kontinuerligt arbete med protokoll, reglementen och domarutbildning (SWB 2016b). Enligt Viklund (2010) tyder de medelhöga till höga arvbarheterna för bedömda egenskaper på unghästbedömningarna på god kompetens hos de svenska domarna.

En viktig del i SWBs avelsprogram är att så många tre- och fyraåriga hästar och femåriga fölston som möjligt ska delta i unghästbedömningar med avseende att selektera de mest lovande individerna till avel (SWB 2015a). Viklund (2010) menade på att inget avelsframsteg kommer att göras om inte de genetiskt bättre hästarna väljs till avel, och att det därför är en viktig del i SWBs avelsprogram att hästarnas förväntade nedärvningsförmåga (avelsvärde) skattas. Avelsframsteget ökar och går snabbare framåt när hästarna bedöms vid en ung ålder. När äldre hästar bedöms och

används i avel ökar generationsintervallet samtidigt som arvbarheterna och selektionsintensiteten blir lägre, vilket i sin tur minskar avelsframsteget (Thorén Hellsten et al. 2006).

Kvalitetsbedömning

Kvalitetsbedömning startade år 1973 för fyraåriga unghästar (SWB 2015a). Även femåriga ston får delta i kvalitetsbedömning om stoet haft föl med en SWB-licensierad hingst (SWB 2016c). Bedömningen arrangeras årligen mellan 1 april - 6 september av de regionala avelsföreningarna och kan omfatta alla inridna hästar (SWB 2015a). Kvalitetsbedömning är den enda unghästbedömningen där ridbarheten bedöms och som därmed har starkast samband med tävlingsegenskaperna i både hoppning och dressyr (SWB 2015a).

Kvalitetsbedömning är ett utbildningsmål och en kontrollpunkt för den fyraåriga hästen (SWB 2011a) där den bedöms på exteriör, gångarter, hoppförmåga (Viklund 2010) och ridbarhet (Thorén Hellsten et al. 2006). Kvalitetsbedömning ger en allsidig bedömning av den unga hästen (SWB 2011), vilket är viktigt för avelsarbetet som ger värdefulla resultat tre till fem år tidigare än tävlingsstatistiken (SWB 2015a). Enligt Viklund (2010) visar det starka samband mellan kvalitetsbedömning och senare tävlingsprestation där man redan vid fyra års ålder kan förutspå rätt väl om hästen kommer att vara framgångsrik i tävling.

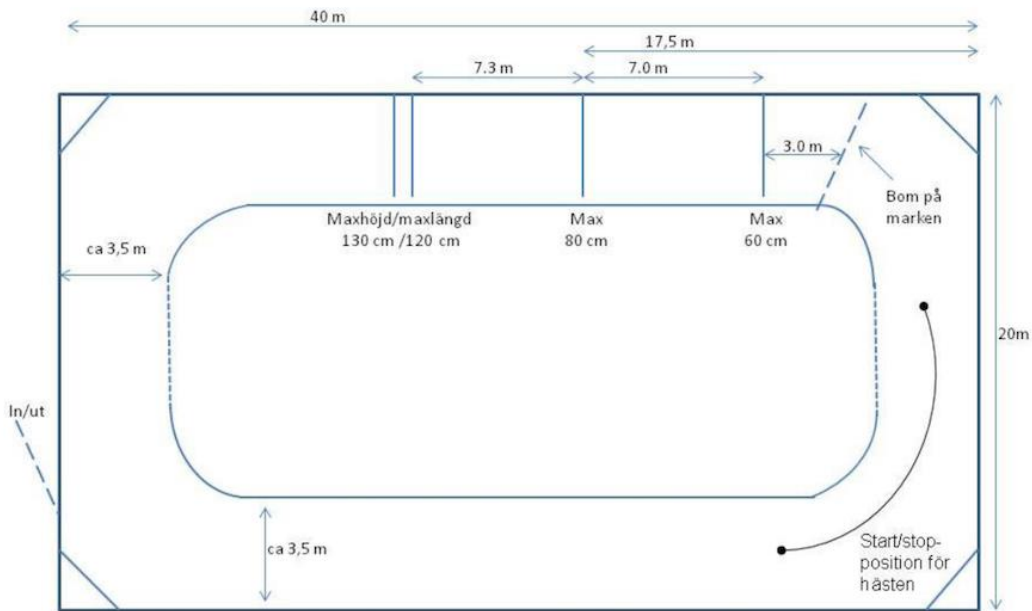
SWB vill ständigt öka avelsframsteget (SWB 2015a) och för att detta ska ske menade Gelinder et al. (2002) att åtminstone 70 % av alla ston bör genomgå unghästbedömning i ung ålder. För att öka intresset att delta i kvalitetsbedömning tog SWB år 2010 fram en så kallad ”Öppen klass” för hästar upp till tio års ålder. Den öppna klassen har till syfte att hästar som inte tidigare blivit visade eller för de som vill göra om bedömningen ska få delta för att på sikt eventuellt bidra med information till avelsvärdering (SWB 2015a).

På kvalitetsbedömningen bedöms hästen vid stationer i följande ordning:

1. Mankhöjdmätning och ID-kontroll
2. Exteriör och Gångarter
3. Uppsutten hoppning eller löshoppning. (SWB 2016c)

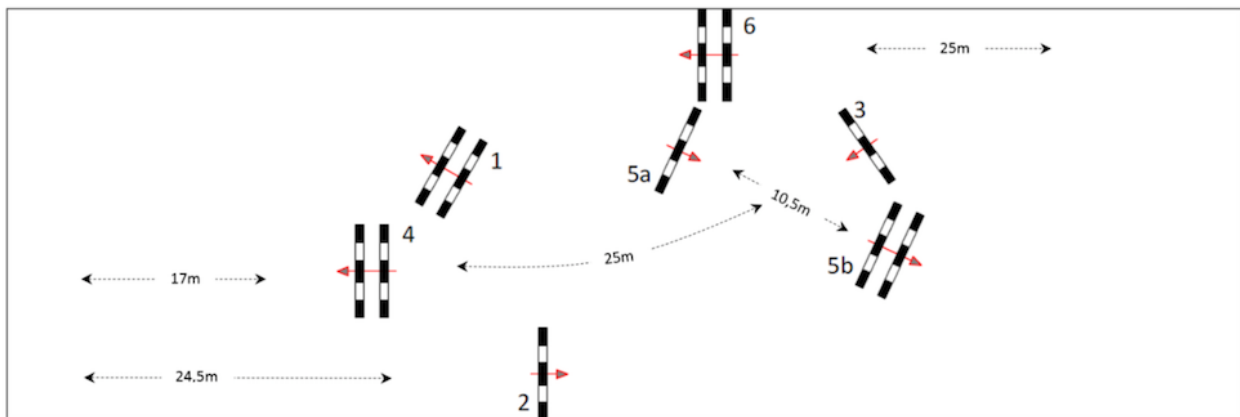
Domarnämnden sätter delbetyg från 1 till 10 där användning av halva poäng är tillåtet. Mankhöjdmätning och ID-kontroll utförs innan bedömningen startar. Exteriör och gångartsbedömningen sker i ridhus eller på utomhusbana med måtten cirka 20 x 60 meter. Hästarna visas två och två under ryttare i alla tre gångarter i båda varven enligt domarens anvisningar. Exteriörbedömningen sker efter uppsutten ridning. (SWB 2017a)

Löshoppning och uppsutten hoppning sker i ridhus eller på utomhusbana med måtten cirka 20 x 60 meter. I hoppning går det att välja att visa sin fyra- eller femåring i löshoppning eller hoppning under ryttare. I löshoppningsmomentet hoppar hästen tre hinder, två räcken och en oxer, med en markbom tre meter framför det första räckets. Det är ett galoppsprång mellan hindren, sju meter mellan räckena och sju meter och trettio centimeter till oxern. Se hela löshoppningsmomentet i figur 1. (SWB 2017a)

Figur 1. Skiss på löshoppningsmoment på kvalitetsbedömning. (SWB (2017a))

Vid uppsutten hoppning sker framhoppning på banan enligt domarens anvisningar. Banan består av sex hinder varav en kombination. För att erhålla godkänt betyg (5–6) måste hästen ha hoppat tre hinder på höjden cirka 80 centimeter och 90 centimeters längd på oxern. För att erhålla ett högre betyg måste hästen hoppat hinder nummer ett till sex i följd med en höjd på max 100 centimeter på räckena och max 90 centimeter på oxrarna med en bredd på 100–110 centimeter. Första hindret i kombinationen ska alltid vara 70 centimeter, se hela hinderbanan i figur 2. Domaren betygsätter hästens teknik och förmåga samt temperament/ridbarhet och allmänt intryck. (SWB 2017a)

Figur 2. Skiss över hinderbana för uppsutten hoppning på kvalitetsbedömning. (SWB (2017a))

Direkt efter respektive bedömning får deltagare ett muntligt omdöme av hästens egenskaper. Efter bedömningen får hästägare även ett skriftligt omdöme i form av bedömningsprotokoll. Resultatlistor publiceras på arrangörens hemsida och på www.swb.org. (SWB 2017a)

Andra unghästbedömningar

Treårstest

Treårstest är den unga hästens allra första utbildningsmål (SWB 2016d). Treårstesterna arrangeras årligen mellan 1 april – 15 juni av de regionala avelsföreningarna och har ett stabilt deltagande på cirka 35–40 % av alla 3-åringar (SWB 2015a). Treårstestet är den tidigaste avkommeprövningen av hingstar och ston. Ett av SWBs mål med treårstest är att 60 % av varje årgång bör visas vid treårstest. Bedömningen gör det möjligt för domare att rekommendera ägare till att sätta de bästa stona i avel redan som treåringar. (SWB 2015a)

Under treårstestet bedöms den unga hästen i delmoment. Dessa är:

- Mankhöjdmätning samt ID-kontroll för att säkerställa hästens identitet
- Exteriör
- Gångarter i frihet och vid hand
- Löshoppning
- Frivilligt ridprov. (SWB 2016d)

Egenskaperna bedömda i treårstest har medelhöga arvbarheter. Sambanden med senare resultat vid deltagande i kvalitetsbedömning och tävling är höga för både dressyr- och hoppegenskaper (SWB 2016d). Enligt Viklund (2010) har egenskaper bedömda på treårstest något högre arvbarheter än motsvarande egenskaper på kvalitetsbedömning på grund av att den yngre hästen är mindre påverkad av miljöfaktorer.

Breeders Trophy

Swede Horse arrangerar årligen tävlingsevenemanget Breeders Trophy som fokuserar på svenskfödda SWB-hästar som tävlar mot varandra i samma åldersgrupp (Swede Horse 2016a). Hästar som kan kvala till Breeders Trophy är tre-, fyra-, fem- och sexåriga svenskfödda och SWB-registrerade hästar som anslutits till Breeders Trophy innan första kvalificering (Swede Horse 2016b).

Fyraåriga hästar kan kvala till final i Breeders Trophy i hoppning och dressyr via kvalitetsbedömning. För att kvalificera sig till Breeders Trophy i hoppning ska medeltalet av hoppbetygen vara lägst 9,0 (Swede Horse 2016d). För att dressyrhästen ska kvala till Breeders Trophy måste medeltalet av gångarts-poängen vara 8,0 (Swede Horse 2016e).

Den fyraåriga hästen kan även kvala till Breeders Trophy via Swede Horse fyraårschampionat i hoppning (semifinal) och dressyruttagningar i dressyr. I hoppningens semifinal bedöms hästen av ett domarteam när den hoppar en bana med tio språng på en meters höjd. Hopphästen bedöms för dess ridbarhet och teknik och förmåga med betyg från 0–10 poäng där tiondelar får användas. De 25 % bästa från semifinal där de hoppar en bana på en meter och fem centimeter kvalar till Breeders Trophy-finalen (Swede Horse 2016d). Under dressyruttagningarna får ekipaget ett sammanfattande betyg innefattande gångarter, elasticitet, ridbarhet, form och utvecklingsbarhet. Ryttarens sätt att visa upp hästen ingår även i bedömningen. Samtliga hästar som uppnått minst 7,8 poäng (78 %) kvalar till Breeders Trophy (Swede Horse 2011).

MATERIAL OCH METOD

Denna studie utfördes som en enkätstudie. Enkäten utformades i samarbete med SWB och enkäten lades ut på sociala medier och hemsidor för att nå ut till så många som möjligt. Alla som var intresserade kunde svara på enkäten. Enkäten utformades i programmet Netigate och innehöll 30 frågor (se bilaga 1). De sex första frågorna handlade om respondentens bakgrund som exempelvis ålder, vilket län de bodde i och vad de hade för koppling till hästsporten. Därefter fick respondenten svara på om de hade visat eller inte hade visat häst på kvalitetsbedömning. Om de hade visat fick de svara på ytterligare 12 frågor om deras upplevelse av kvalitetsbedömningen. Om respondenten valt att inte visa på kvalitetsbedömning, så fick de i fråga tre besvara varför de inte hade gjort det. Därefter följde tre frågor om hälsobedömningen och på de sju sista frågorna var det frågor med förslag på förändringar på kvalitetsbedömning. Slutligen fick respondenten lämna en frivillig kommentar om kvalitetsbedömning. Fristående kommentarer om helhetsupplevelsen från kvalitetsbedömning kunde även lämnas tidigare i enkäten. Enkäten fanns tillgänglig i en månad. En påminnelse skickades ut från SWB två veckor efter att enkäten blev tillgänglig. Resultaten sammanställdes dels i enkätverktyget Netigate samt i *Microsoft Excel*. I de fall det fanns skillnader mellan olika grupper av respondenter testades om skillnaden var signifikant genom chi2-test i Excel. Signifikansnivån sattes till $p < 0,05$. Denna studie påbörjades 2016. SWB har 2017 gjort några förändringar av kvalitetsbedömning vilket inte presenterades i teoriavsnittet, men som tas upp i diskussionen i detta arbete.

RESULTAT

Enkäten fick totalt 836 svar. Varje fråga besvarades av 436 till 836 respondenter. Frågorna var inte obligatoriska vilket kunde ha bidragit till att vissa frågor utelämnades. Om respondenten inte hade visat häst vid kvalitetsbedömning skulle de inte heller besvara följdfrågorna om deras upplevelse av bedömningen. Sammanlagt fick enkäten 258 frivilliga kommentarer.

Information om respondenterna

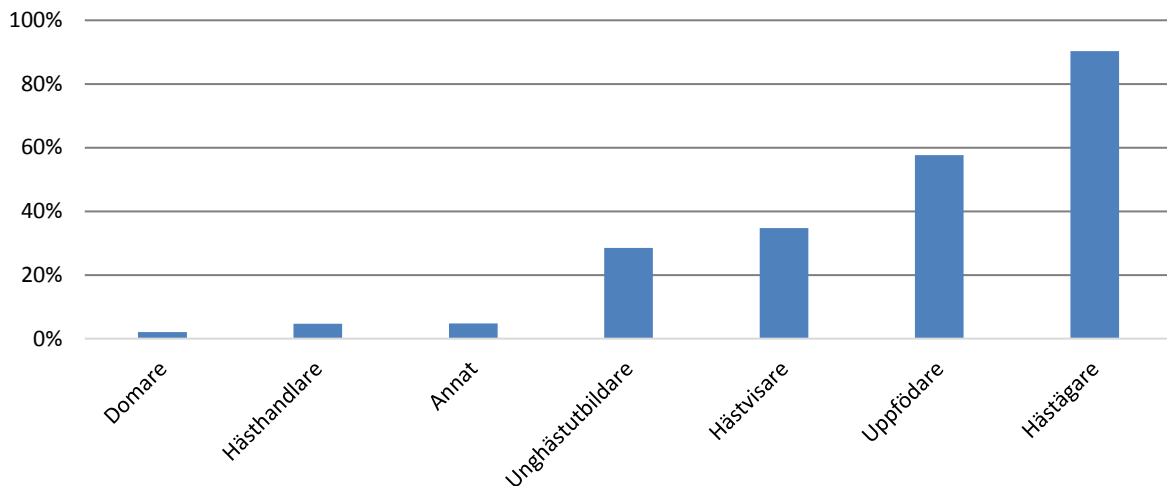
Av de som besvarat enkäten var 93 % kvinnor och 7 % män. Störst andel av respondenterna tillhörde den yngsta ålderskategorin 18–30 år (34 %). I ålderskategorierna 31–40 år och 41–50 år var det 21 % vardera och 18 % av respondenterna tillhörde ålderskategorin 51–60 år. Totalt 14 % av respondenterna var över 60 år och ingen över 80 år hade besvarat enkäten.

Alla Sveriges län var representerade bland respondenterna. Störst andel av respondenterna bodde i Skåne (24 %) följt av Västmanland (11%), Stockholm (10 %) och Västra Götaland samt Örebro (6%). Minst andel av respondenterna (0,6%) bodde i Östergötland. Flest respondenter (46 %) hade cirka 6–15 mil till närmsta bedömningsplats tätt följt av 43 % som hade cirka 0–5 mil till närmsta bedömningsplats. Nio procent hade en transportsträcka på cirka 15–25 mil och ett fåtal av respondenterna (2 %) hade en transportsträcka över 26 mil till närmsta bedömningsplats. Av de med längst transportsträcka var hälften bosatta i Norrbotten, Västra Norrland eller Västerbotten.

Respondenterna fick svara på hur många hästar de haft de senaste tio åren. Flest respondenter (37 %) hade haft 1–2 hästar följt av 33 % som haft 3–5 hästar. Fjorton procent hade haft 6–9 hästar, 6 % 10–15 hästar och minst andel respondenter (5 %) hade haft över 15 hästar de senaste tio åren.

Flest respondenter var inriktade hoppning (59 %) och dressyr (53 %). Minst andel respondenter (8 %) var inriktade fälttävlan och allround.

Majoriteten (90 %) av respondenterna var hästägare följt av att 58 % var uppfödare, se figur 3. Här kunde respondenterna kryssa i flera alternativ. De som kryssat i hästägare hade i vissa fall till exempel även kryssat i att de var uppfödare (50 %), visare (35 %) och unghästutbildare (28 %). Alla som angav att de var domare var också hästägare.

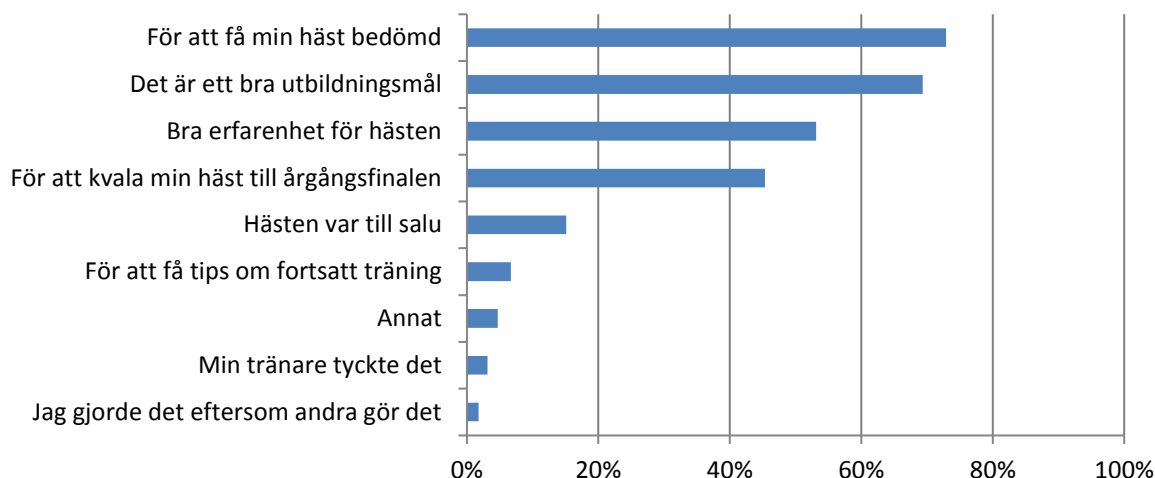

Figur 3. Fördelning över respondenternas svar på vad som var deras koppling till hästsporten. Flera alternativ kunde markeras.

Respondenternas upplevelse kring kvalitetsbedömning

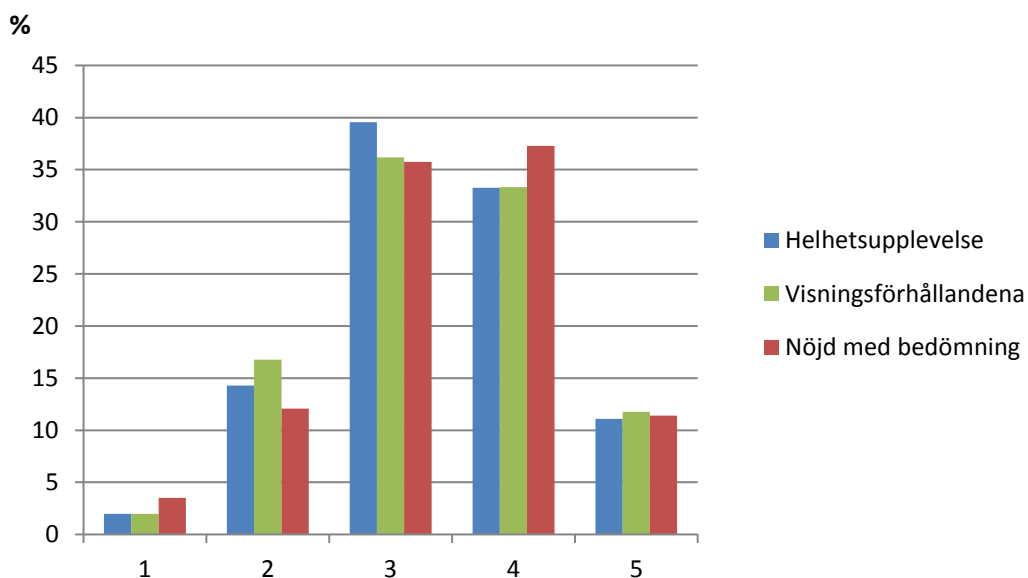
Av respondenterna hade 60 % visat häst på kvalitetsbedömning någon gång. Över hälften av dessa (53 %) hade även valt att någon gång inte visa på kvalitetsbedömning beroende på häst.

Respondenterna hade deltagit på kvalitetsbedömning under alla år som efterfrågades i enkäten (år 2006 till 2016). Störst andel respondenter (28 %) hade deltagit vid kvalitetsbedömning år 2014 och lägst andel respondenter hade deltagit år 2007 (17 %). Störst motiv till att visa häst på kvalitetsbedömning var att få sin häst bedömd (73 %). Respondenterna kunde markera flera alternativ på varför de valde att visa sin häst på kvalitetsbedömning. Se svar på övriga alternativ i figur 4.

Figur 4. Respondenternas anledning till varför de deltagit på kvalitetsbedömning. Flera alternativ kunde markeras.

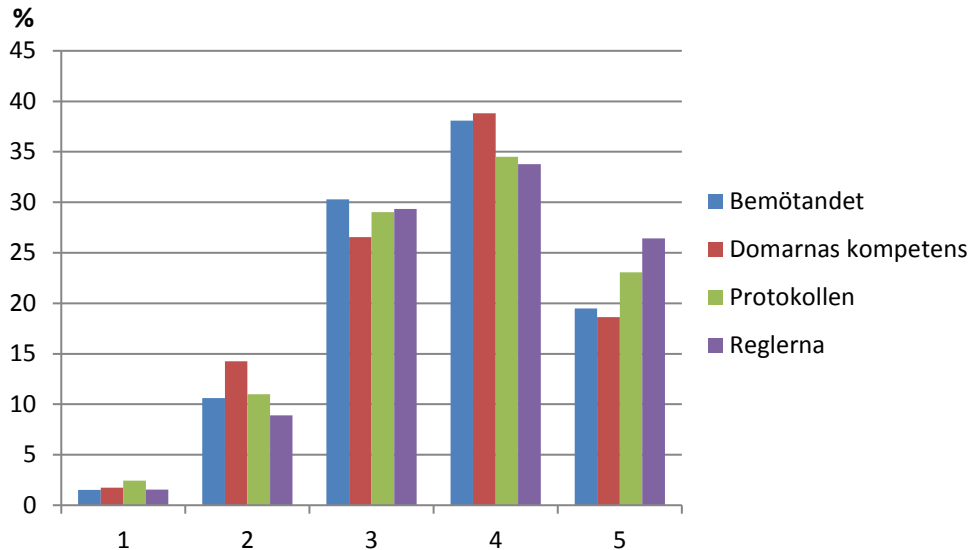
Respondenterna som hade visat häst på kvalitetsbedömning fick svara på vad de ansåg om helhetsupplevelsen av kvalitetsbedömningen, visningsförhållandena på bedömningsplatsen samt hur nöjda de var med sin häst/sina hästars bedömning. De fick ge ett svarsalternativ från ett till fem där ett motsvarade ”mycket dåligt” och fem motsvarade ”mycket bra”. Alla tre frågor hade ett medeltal på 3,4. Se figur 5.

Figur 5. Respondenternas svar på vad de ansåg om helhetsupplevelsen av kvalitetsbedömning, visningsförhållandena och hur nöjda de var med bedömningen. Svarsalternativen var ett till fem där ett var mycket dåligt och fem var mycket bra.

Respondenterna fick även svara på en skala ett till fem vad de ansåg om bemötandet på visningsplatsen (mycket dåligt – mycket bra), domarna (inkompetenta – mycket kompetenta) och protokollen (svårbegripliga – lättförståeliga). Alla tre frågor hade ett medeltal på 3,6. Hur lätt det

var att förstå kvalitetsbedömningens regler uppskattades av respondenterna på en skala ett till fem, från svårbegripliga till lättförståeliga. Medelbetyget för vad respondenterna ansåg om kvalitetsbedömningens regler var 3,7. I figur 6 presenteras svarsfrekvensen för de olika svarsalternativen.

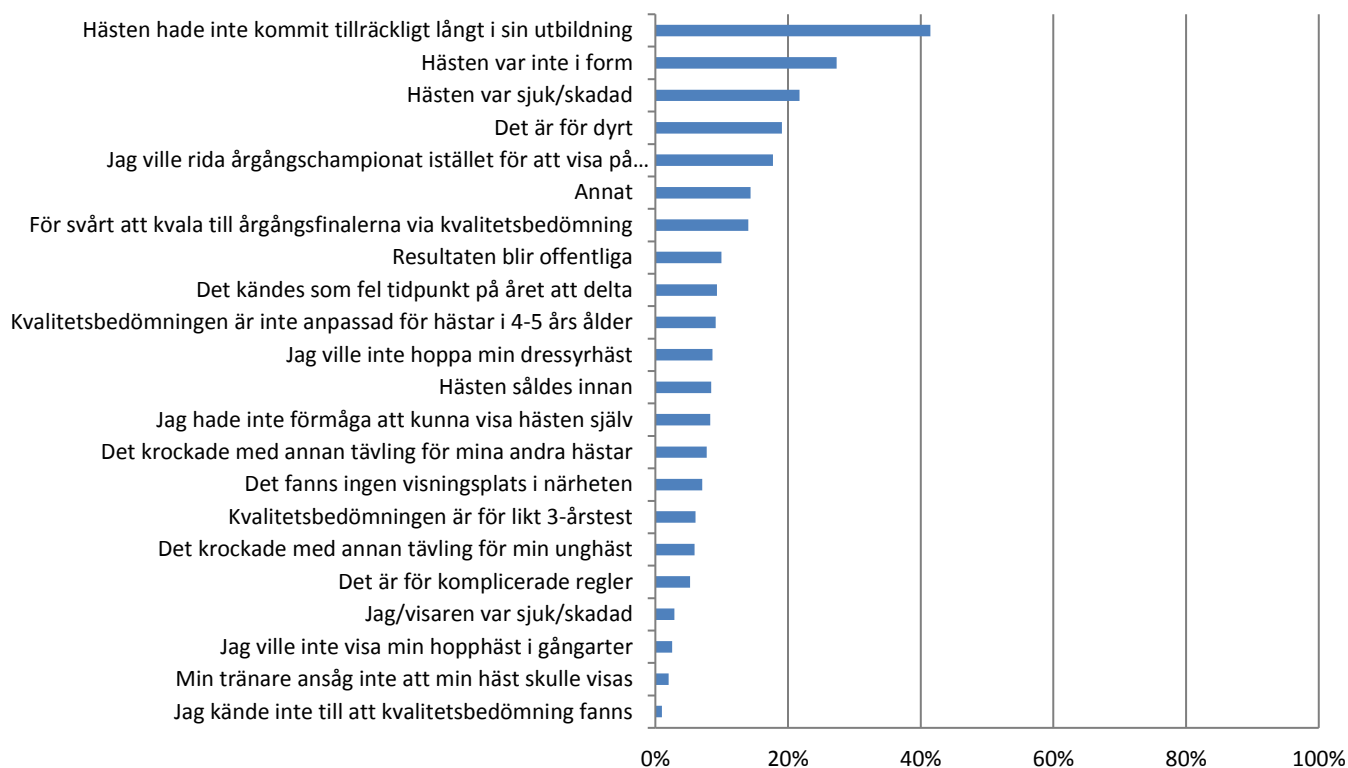

Figur 6. Respondenternas svar på vad de ansåg om visningsplatsens bemötande, domarnas kompetens, protokollen och reglerna. Svarsalternativen var ett till fem där ett var mycket dåligt och fem var mycket bra.

Det var en signifikant skillnad ($p < 0,001$) mellan de som var nöjda respektive missnöjda med bedömningen avseende vad de ansåg om domarnas kompetens. De som var nöjda med bedömningen ansåg att domarna var kompetenta och de som var missnöjda ansåg att domarna var mindre kompetenta. I fristående kommentarer i ”Övrigt du vill framföra angående din upplevelse vid kvalitetsbedömning” hade 26 % kommentarer om domarna. Detta gällde även på enkätens sista fråga på ”Egen kommentar” där 20 % hade kommentarer om domarna. Respondenterna ansåg främst att domarna påverkades av hästens härstamning och/eller uppfödare/ryttare och att man bör ta in utländska domare för en mer objektiv bedömning.

Orsaker till varför respondenter valt bort kvalitetsbedömningen

Fyrtio procent av respondenterna hade inte visat häst på kvalitetsbedömning tidigare. Respondenterna fick 22 alternativ om varför de valt att inte visa häst på kvalitetsbedömning. Respondenterna kunde kryssa i fler än ett svarsalternativ. Störst andel (41 %) av respondenterna hade inte visat på grund av att deras häst inte hade kommit tillräckligt långt i utbildningen. Den näst största anledningen att inte visa på kvalitetsbedömning var att hästen inte var i form (27 %) och 22 % visade inte sin häst på grund av att den var skadad eller sjuk. Arton procent satsade på att rida årgångschampionaten istället för att visa på kvalitetsbedömning, se mer i figur 7. I fristående kommentarer ansåg respondenterna att det var för svårt att kvala till årgångsfinalerna via kvalitetsbedömning. Flera respondenter sa även att de hellre väljer att delta på unghästtävlingar och/eller årgångschampionat.

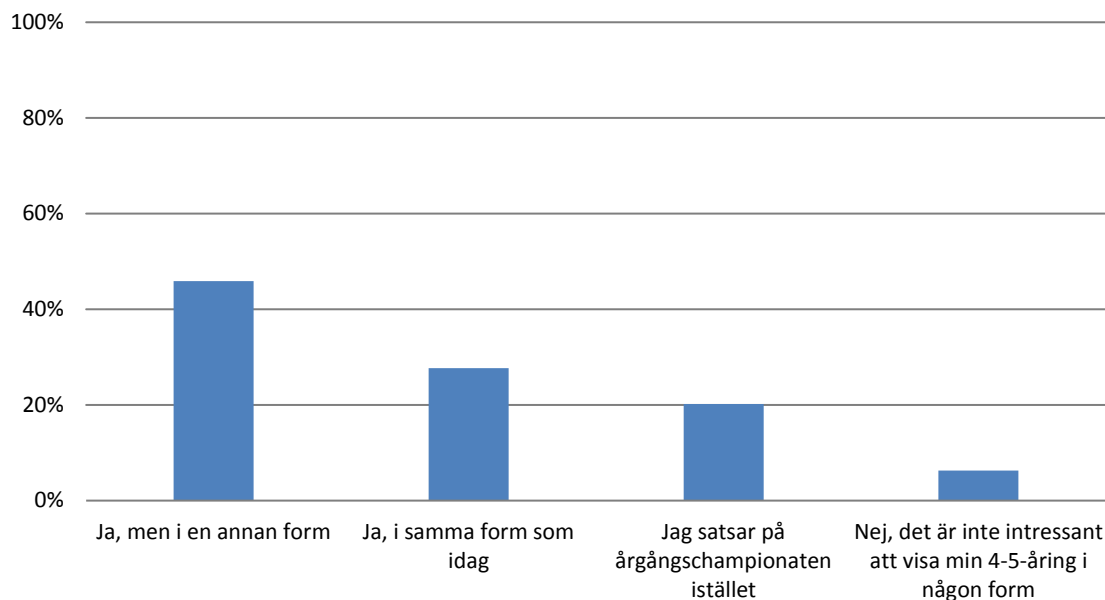
Figur 7. Anledningar till varför respondenter valt att inte visa häst på kvalitetsbedömning.

Hälsobedömningen

Respondenterna fick svara på vad de ansåg om att hälsobedömningen hade tagits bort från kvalitetsbedömningen. Svarsalternativen var på en skala ett till fem där svarsalternativ ett motsvarade ”mycket negativt” och fem motsvarade ”mycket positivt”. Medeltalet av svaren var 2,9. Respondenterna fick även svara på om borttagning av hälsobedömningen påverkade deras beslut att delta vid kvalitetsbedömning. Tjugo procent hade ingen åsikt medan 77 % ansåg att det inte påverkade deras beslut. Tre procent ansåg att borttagandet av hälsobedömningen påverkade deras beslut. Följdfrågan löd om respondenterna tyckte att hälsobedömningen bör återinföras där 42 % var positiva till det. Trettio procent var negativa till att återinföra hälsobedömningen och 29 % hade ingen åsikt.

Börja/fortsätta att delta på kvalitetsbedömning

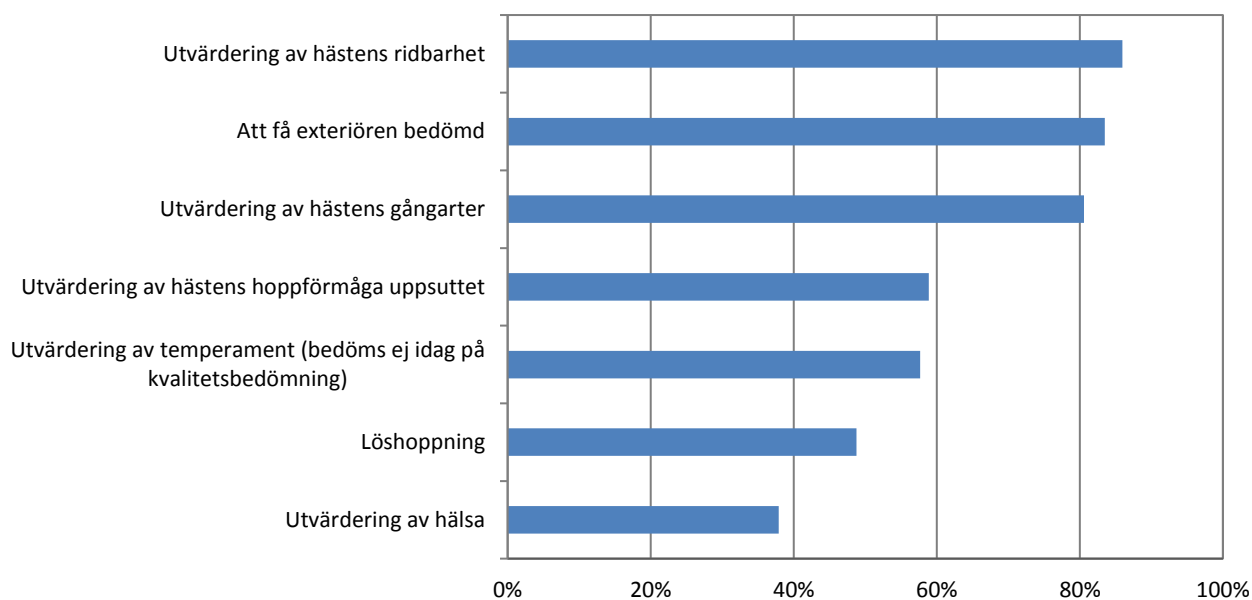
Respondenterna fick svara på om de ville börja/fortsätta att delta på kvalitetsbedömning. Av respondenterna var 46 % positivt inställda till att fortsätta att delta på kvalitetsbedömning, men i en annan form än hur det är upplagt idag. Sex procent ansåg att det inte var intressant att visa sin fyra- eller femåring i någon form, se figur 8.

Figur 8. Respondenternas svar på de olika alternativen på frågan ”Vill du börja/fortsätta att delta i kvalitetsbedömning?”.

Önskvärda moment på kvalitetsbedömning

Respondenterna fick sju svarsalternativ om vilka moment som de var mest intresserade av vid kvalitetsbedömningen. Fler än ett svarsalternativ kunde kryssas i. Majoriteten (86 %) ansåg att utvärdering av hästens ridbarhet var mest intressant. Lägst antal (38 %) var intresserade av utvärdering av hästens hälsa, se figur 9.

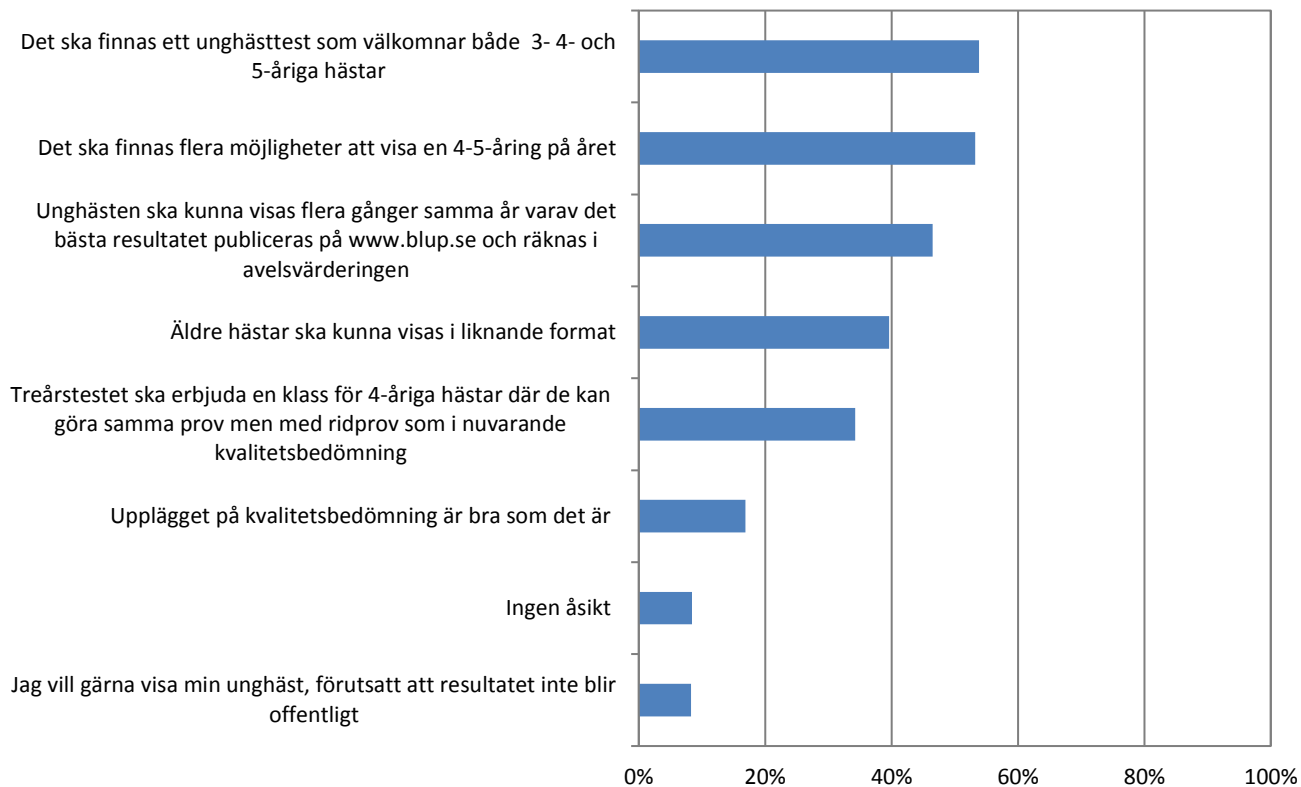

Figur 9. Moment som respondenterna vill ha på kvalitetsbedömning.

Förslag till förändringar av kvalitetsbedömningen

Respondenterna fick svara på vad de tyckte om bedömningens upplägg. Majoriteten (56 %) ville att hela bedömningen skulle fortsätta att ligga vid ett tillfälle, medan 24 % ville att testet skulle vara upplagd som en serie över året med olika moment vid olika tillfällen. Tjugo procent hade ingen åsikt i frågan. Vad gäller tidpunkt på året ville flest respondenter att visningstillfället skulle hållas på hösten (54 %) medan 20 % ville att det skulle hållas på våren. Tjugosex procent hade ingen åsikt. Femtiofem procent ville att testet skulle hållas på helgdagar och 8 % ville att det skulle hållas på vardagar. Resterande respondenter (36 %) hade ingen åsikt.

Respondenterna fick åtta påståenden där de kunde välja det som stämde överens med deras åsikter om hur unghästtest ska utformas. Fler än ett svarsalternativ kunde kryssas i. Sexton procent ansåg att dagens upplägg på kvalitetsbedömningen var bra som den är medan majoriteten (54 %) ansåg att det bör finnas ett unghästtest som välkomnar både tre- och fyra-åriga hästar. Tätt följt ansåg 53 % att det ska finnas flera möjligheter att visa tre-, fyra- och femåriga hästar på året, se mer i figur 10.

Figur 10. Mest önskvärda förslag till förändringar av kvalitetsbedömning.

Respondenterna fick fyra påståenden om allsidig (alla hästar testas med avseende på både gångarter och hoppning) eller ensidig bedömning (hästen testas enbart i en gren) där de kunde välja det som bäst stämde överens med deras åsikter. Fler än ett svarsalternativ kunde kryssas i. Flest av respondenterna (39 %) tyckte att oavsett tidigare bedömning så bör det vara valfritt att välja visning av gångarter eller hoppning på kvalitetsbedömningen, vilket även framkom i

fristående kommentarer. Tjugosju procent tyckte att alla hästar bör bedömas allsidigt som fyra- och femåring och 23 % tyckte att om hästen är bedömd allsidigt på treårstest bör det vara valfritt att välja gångarter eller hoppning som fyra- eller femåring. Tolv procent hade ingen åsikt.

Respondenterna fick även ge en frivillig kommentar på fråga 21): ”Övrigt du vill framföra om din upplevelse vid kvalitetsbedömning” samt ge en frivillig kommentar i slutet av enkäten under ”Egen kommentar”. Enkäten fick totalt 87 svar angående upplevelsen vid kvalitetsbedömningen och totalt 171 svar på ”Egen kommentar”. De mest upprepade kommentarerna handlade bland annat om kvalitén på domarna, att det bör vara valfritt att visa sin häst i gångarter eller hoppning och att hästarna pressas i för tidig ålder.

DISKUSSION

Enkäten

Enkäten fick god respons och har engagerat många trots ett rekordlåg deltagande år 2016 och detta visar att det finns ett intresse till kvalitetsbedömningen och dess framtid.

Många av svaren i enkäten var ofullständiga, vilket kunde ha berott på att respondenter som svarade ”Nej” på frågan om de hade visat häst på kvalitetsbedömning inte deltog i följdfrågor om deras upplevelse av kvalitetsbedömning. Resterande frågor var inte obligatoriska att svara på vilket gav olika svarsfrekvenser på frågorna i enkäten. Detta kan bero på att respondenterna missade eller ignorerade att svara på vissa frågor eller avslutade enkäten i förtid.

På fråga 2a) löd frågan om respondenterna hade visat häst på kvalitetsbedömning. Svarsalternativen var ”Ja”, ”Nej” och ”Både och, beroende på häst”. De respondenter som hade svarat ”Nej” och inte visat på kvalitetsbedömning ombads att fortsätta till fråga 3: ”Varför valde du att inte visa på kvalitetsbedömning?” där de kunde motivera varför de inte hade visat på kvalitetsbedömning. Dock så gick frågan även till de respondenter som hade kryssat i ”Ja” på om de hade visat på kvalitetsbedömning. Enkäten kunde här ha uppfattats som något missledande för de kryssat i ”Ja” och deltagit i kvalitetsbedömning.

Åsikter om domarna

I fristående kommentarer av enkäten handlade 22 % av kommentarerna om domarna där respondenterna främst ansåg att domarna påverkades av hästens härstamning och/eller uppfödare/ryttare och att man bör ta in utländska domare för en mer objektiv bedömning. Det är viktigt för SWB att ha kännedom om hur domarna dömer runt om i Sverige. Därför har den svenska avelsorganisationen en årlig kontroll så att ingen domare sticker ut. När domare har granskats på grund av att hen har gett låga poäng, har det visat sig att hästarna varit sämre genetiskt på de platser där man uppfattat att hästarna fått låga poäng (pers. medd. Olsson 2017). Den linjära beskrivningen som infördes år 2014 på kvalitetsbedömning kan ses som ett komplement för en mer objektiv bedömning på kvalitetsbedömning. Den linjära beskrivningen beskriver hur hästen ser ut för flera definierade egenskaper (SWB 2017a) där domares personliga värderingar inte väger in lika mycket som i en traditionell bedömning, vilket Hedlund (2012) menade ger en mer objektiv bedömning av hästen.

Eftersom aveln av svenska varmblodiga hästar är internationell idag (Thorén Hellsten 2008) skulle chansen vara stor att utländska domare skulle känna igen många av härstamningarna på samma sätt som en svensk domare skulle göra. Syftet med en objektiv bedömning med utländska domare skulle på den punkten kanske inte ge ett så annorlunda resultat. Den svenska avelsorganisationen försöker ständigt att förbättras och det är viktigt för SWB att svenska domare får kontinuerlig utbildning. SWB är noggranna med att domare ska ligga i framkant och vara aktiva inom den svenska aveln och har därför regler gällande när domare får medverka på avelsbedömningar. Om en domare inte deltagit på utbildningar med två års intervall så måste domaren meritera om sig innan hen får lov döma igen. SWB är medvetna om att vara internationellt konkurrenskraftiga, då det även står i deras avelsmål. Svenska domare får på så sätt ofta utbildning på internationell nivå, då domare och ryttare från andra länder närvarar på konferenser, hingstprov, unghästbedömningar etc., för att diskutera allt från efterfrågan på hästar till avelsmål. I och med modifiering av unghästtesterna år 2017, kvalitetsbedömning inräknat, tror SWB att färre domare kommer att vara aktiva. Detta medför att SWB kan satsa ännu hårdare på att utbildna domarna internationellt. (pers. medd. Olsson 2017)

Allsidig bedömning

Sextiotvå procent tyckte att oavsett tidigare bedömning (39 %) eller om hästen redan hade en allsidig bedömning från treårstest (23 %) så skulle det vara valfritt att välja gångarts- eller hoppbedömning på kvalitetsbedömning. Förslag om att hästägare själva skulle få välja gren på kvalitetsbedömning framkom även i fristående kommentarer. I Braams (2011) studie har det visat att unga hästar som tävlat med framgångsrika resultat i mer än en disciplin haft en längre tävlingskarriär än andra hästar och att allsidig träning av den unga hästen har positiva effekter på hästens hållbarhet. SWBs avelsvision lyder bland annat att den svenska varmblodiga hästen ska vara ädel, korrekt och hållbar (SWB 2015a). Braam (2011) påstod även att borttagandet av ett allsidigt utbildningsmål skulle kunna försämra hästens hållbarhet i framtiden. Att hästägare självständigt skulle få välja gångarts- eller hoppmoment på kvalitetsbedömning skulle kunna hämma den allsidiga träningen av den unga hästen. Borttagande av en allsidig bedömning på kvalitetsbedömning skulle även kunna ge en skev avelsvärdering av hingstar då inte alla egenskaper skulle få träda fram. Detta vill SWB motverka genom att unga hästar ska bedömas för både hopp- och dressyregenskaper (SWB 2015a).

Hälsobedömningen

Det var endast 3 % av respondenterna som påverkades av att hälsobedömningen inte längre fanns med. Jönssons (2013) studie visade att hästens hälsostatus bedömd vid kvalitetsbedömning som fyra- och femåring hade haft signifikanta samband med hästens hållbarhet och tävlingsprestation i framtiden. Ur ett framtida hållbarhet- och prestationsperspektiv inom hästaveln skulle hälsobedömningen kunna vara lönsam att återinföra på kvalitetsbedömning. Om hälsobedömningen skulle återinföras så måste hästägare visa ett intresse för detta, vilket 42 % av respondenterna var positiva till i denna studie. Detta för att kvalitetsbedömningen ska kunna bidra med någonting som hästägare eftertraktar och som kan behållas på lång sikt.

Utvärdering av hästens hälsa var det minst intressanta momentet på kvalitetsbedömning för respondenterna oberoende på om de hade visat eller inte visat på kvalitetsbedömning. Intressant nog så var en relativt stor andel (42 %) positiva till att återinföra hälsobedömningen. Om SWB

valde att gå vidare med att återinföra hälsobedömning på kvalitetsbedömning, skulle en vidareundersökning om detta kunna vara lämplig.

Alternativa bedömningar istället för kvalitetsbedömning

Ett lågt antal respondenter (6 %) var nöjda med kvalitetsbedömningens nuvarande upplägg vilket kan förklara det minskade intresset och deltagandet på kvalitetsbedömning då endast 169 unghästar bedömdes år 2016 (SWB 2017c). Samma år visades 730 treåringar på treårstest (SWB 2016e), vilket visar på ett större intresse att delta på treårstest jämfört med kvalitetsbedömning. I fristående kommentarer angav även en del av respondenterna att de hellre väljer att visa på treårstest och låter hästen som fyraåring gå in i sporten för påbörjad tävlingskarriär. Detta kan vara en anledning till varför många fler väljer att visa på treårstest istället för kvalitetsbedömning.

En annan faktor varför deltagandet i kvalitetsbedömning har minskat kan vara att hästägare väljer att satsa på årgångschampionaten istället för att delta på kvalitetsbedömning. Av respondenterna valde 18 % att satsa på årgångschampionatet istället för att visa på kvalitetsbedömning. Årgångschampionaten har även haft ett högre deltagande de senaste åren, exempelvis år 2014 där 588 deltagarbevis löstes ut till fyra- och femåriga hästar (pers. medd. Levin 2016), samma år som det visades 325 hästar på kvalitetsbedömning (pers. medd. Viklund 2017). Utifrån deltagarstatistik på kvalitetsbedömning (SWB 2017c) samt antal lösta deltagarbevis från år 2006–2014 (pers. medd. Levin 2016), tyder det på att det är vanligare att lösa ut deltagarbevis till sina hästar jämfört med att delta på kvalitetsbedömning.

Några av respondenterna (14 %) ansåg att det är för svårt att kvala till årgångschampionat via kvalitetsbedömning, vilket kan vara en utav anledningarna till varför årgångschampionatet prioriteras. Detta framfördes även i fristående kommentarer av enkäten. Från och med 2017 har kvalreglerna till årgångsfinalen via kvalitetsbedömning för fyra-, och femåriga hästar sänkts. Betyget nio i hoppning som gällde för att hästarna skulle kvalificera sig till final har nu sänkts till betyg åtta. Samma betyg gäller dock för dressyrhästarna, där hästarna kvalar till årgångsfinalen med medelbetyg åtta för gångarterna (pers. medd. Thorén Hellsten 2017). Många hästägare kan ha som mål att kvala till Breeders Trophy med sin fyra- eller femåring. Om kvalificering till årgångsfinalerna är viktigt för hästägare kanske SWB borde belysa att det går att kvala via kvalitetsbedömning. Detta för att få ett ökat intresse och en högre deltagarsiffra på kvalitetsbedömning.

Från och med i år (2017) har SWB samlat samtliga unghästbedömningar till våren och gett det ett nytt namn; ”Unghästtest för 3-åringar, 4-åringar och 5-åriga fölston”. Öppen klass finns även tillgänglig för alla hästar upp till tio års ålder (SWB 2017b). Flest respondenter (21 %) visade störst intresse till att ha ett samlat unghästtest för tre-, fyra- och femåriga hästar när de presenterades med olika alternativ till förslag på förändringar av kvalitetsbedömning. Till följd av ett samlat unghästtest för flera åldrar som flest respondenter var positiva till, är förhoppningarna stora att detta ska ge ett ökat intresse och deltagande på det nya unghästtestet. Dock tyckte flest respondenter (54 %) att kvalitetsbedömning ska hållas på hösten. Endast 20 % tyckte att det skulle hållas på våren. Att unghästtesterna numera arrangeras på våren är till följd av att det till mindre risk krockar med andra stora arrangemang och/eller årgångschampionat som hästägare väljer framför SWBs unghästtester. Ytterligare en anledning till att unghästtesterna för tre-, fyra- och femåriga hästar numera hålls på våren istället för hösten ger även de unga hästarna möjlighet

till sommarvila istället för att träna till ett unghästtest som hålls på hösten (pers. medd. Thorén Hellsten 2017).

SWB diskuterar möjligheten att arrangera unghästtesterna under flera tillfällen per år, vilket 20 % av respondenterna visade intresse för. Detta skulle kunna locka fler hästägare till deltagande, då en stor andel av respondenterna inte visade sin häst på kvalitetsbedömning av den anledningen att hästen inte var i form (27 %) eller sjuk/skadad (22 %) vid visningstillfället. För att ett unghästtest för fyraåriga hästar ska kunna arrangeras flera gånger per år krävs det att de regionala föreningarna som genomför unghästtesterna får ihop tillräckligt med hästar per bedömning så att det blir ekonomiskt genomförbart. Det är även viktigt att hästägare förstår att den unga hästen bedöms med avseende på dagsform och att det påverkar hästens betyg vid bedömningstillfället. Förtroendet för domarna får inte äventyras av den anledningen att hästen bedömts olika baserat på dagsformen om man skulle få visa sin häst flera gånger per år. (pers. medd. Thorén Hellsten 2017)

Slutsats

Respondenternas upplevelse kring kvalitetsbedömningen har varit bra de senaste elva åren. När de värderade helhetsupplevelsen av kvalitetsbedömningen, regler, protokoll, visningsförhållanden, domarnas kompetens, bemötande på visningsplatsen och hur nöjda de varit med sin hästs bedömning var alla medelbetyg över tre (på en skala ett till fem där ett var sämst och fem var bäst). Det fanns ett intresse att uttrycka åsikter om domarna i de frivilliga kommentarerna, och respondenterna ville se en mer objektiv unghästbedömning med utländska domare. Många av respondenterna väljer att gå in i sporten med den fyraåriga hästen framför unghästbedömning, och det ansågs svårt att kvalificera sig till årgångsfinal via kvalitetsbedömning.

Det fanns ett stort intresse för att visa sin unghäst för att få den bedömd även i framtiden och kvalitetsbedömningen ansågs vara ett bra utbildningsmål för den unga hästen. Däremot var respondenterna inte nöjda med dagens utformning av kvalitetsbedömning utan ser hellre ett test som välkomnar tre-, fyra- och femåriga hästar. Många respondenter ville ha fler testtillfällen per år, ha möjlighet att visa sin häst upprepade gånger samma år och välja vilken disciplin hästen ska visas i. Trots att studier visat på vikten av hälsobedömning och allsidig träning var det inte något som ansågs viktigt av respondenterna för framtiden.

POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING

Kvalitetsbedömning – fortsätta eller upphöra?

Finns det ett intresse att fortfarande visa häst på kvalitetsbedömning? Det nypublicerade examensarbetet från SLU visar att det finns ett intresse, men inte så starkt som bedömningen är upplagd idag. Hippologstudenten Jessica Carlson har tagit reda på hästsveriges syn på kvalitetsbedömning och om det bör göras några framtida åtgärder för ett ökat deltagande.

Kvalitetsbedömning är ett unghästtest för fyra- och femåriga hästar. Resultaten används vid skattning av avelsvärden för att selektera bra ston och hingstar till avel för att förbättra nästa

generations hästar. Under 2016 visades det 169 hästar på kvalitetsbedömningen, vilket var ett rekordlångt deltagande under kvalitetsbedömningens historia som startade redan 1973.

Fler visningstillfällen intresserade respondenterna

Den största anledningen till varför respondenterna avstått från kvalitetsbedömning var att hästen inte hade kommit tillräckligt långt i sin utbildning. De mest populära förslagen var att man skulle få visa sin unghäst vid flera tillfällen per år samt att testet skulle välkomna både tre-, fyra- och femåriga hästar. Respondenterna ansåg även att man skulle få välja vilken disciplin hästen ska visas i – gångarter eller hoppning. Respondenterna uttryckte även att det är för svårt att kvalificera sig till årgångsfinal via kvalitetsbedömning och väljer på grund av den anledningen att gå direkt in i sporten och börja tävla med sin fyraåring.

Kvalitetsbedömning förändras 2017

SWB (Swedish Warmblood Association) har redan infört några förändringar av kvalitetsbedömning som efterfrågats av respondenterna. Från och med 2017 har samtliga unghästtester samlats och döpts om till ”Unghästtest för 3-, 4- och 5-åriga hästar”. Fler förslag är även under diskussion baserat på resultatet i denna studie i kombination med vetenskaplig avelsteori. Förhoppningsvis kommer dessa ändringar att öka intresset för unghästtest och säkerställa ett bra underlag för framtida avelsvärdering för SWB.

Hur studien gjordes

En enkät lades ut på sociala medier och var tillgänglig för alla som önskade att medverka. Trots låg aktivitet på kvalitetsbedömning under senare år så fick enkäten ett mycket bra gensvar som många intresserades att delta i. Enkäten tog bland annat reda på anledningen till varför man valt att avstå från kvalitetsbedömning samt vilka förslag på utformning av kvalitetsbedömning som respondenterna ansåg mest intressanta.

FÖRFATTARENS TACK

Jag vill tacka min fantastiska handledare Åsa Viklund som hjälpt och stöttat mig med detta arbete. Jag vill även tacka Emma Thorén Hellsten och Elisabeth Olsson som hjälpt mig med utformning av enkäten och svarat på alla frågor jag haft under arbetets gång.

REFERENSER

Litteratur

Braam, Å. (2011). *Breeding for Durable Riding Horses using Competition Statistics*. Faculty of Veterinary Medicine and Animal Science Department of Animal breeding and Genetics, publication No. 147. Uppsala, Sweden.

Gelinder, Å., Thorén, E., Olsson, E. & Philipsson, J. (2002). *Unghästbedömningars värde för prestation och hållbarhet*. Jordbrukskonferensen 2002, SLU, Uppsala, 19–20/11–2002, 119-122.

Hedlund, S. (2012). *En jämförelse mellan linjära och traditionella bedömningsystem hos hästar*. Institution för husdjursgenetik, examensarbete nr 377. Sveriges lantbruksuniversitet: Uppsala, Sverige.

Jönsson, L. (2006). *Den svenska varmblodiga hästens avelsmål – en enkätundersökning och analys av genetiska trender*. Institution för husdjursgenetik, examensarbete nr 285. Sveriges lantbruksuniversitet: Uppsala, Sverige.

Jönsson, L. (2013). *Orthopaedic Health, Confirmation and Longevity in Riding Horses – a genetic and phenotypic study*. Faculty of Veterinary Medicine and Animal Science: SLU, Uppsala, Sweden.

Thorén Hellsten, E., Viklund, Å., Koenen, E.P.C., Ricard, A., Bruns, E., & Philipsson, J. (2006). *Review of genetic parameters estimated at stallion and young horse performance tests and their correlations with later results in dressage and show-jumping competition*. Department of Animal Breeding and Genetics: Swedish University of Agricultural Science, Box 7023, SE-750 07 Uppsala, Sweden.

Thorén Hellsten, E. (2008). *International Sport Horse Data for Genetic Evaluation*. Department of Animal Breeding and Genetics: Doctoral Thesis, Swedish University of Agricultural Sciences. Uppsala, Sweden.

Thorén Hellsten, E. (2011). *Professorer i ridkonst*. Nyheter från ASVH. Nr 5 2011, Sverige.

Viklund, Å. (2010). *Genetic Evaluation of Swedish Warmblood Horses*. Department of Animal Breeding and Genetics: Doctoral Thesis, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala, Sweden.

Viklund, Å., Thorén Hellsten, E., Näsholm, A., Strandberg, E. & Philipsson, J. (2008). *Genetic parameters for traits evaluated at field tests of 3- and 4-year-old Swedish Warmblood horses*. Department of Animal Breeding and Genetics: Swedish University of Agricultural Sciences, SE-750 07 Uppsala, Sweden.

Viklund, Å., Braam, Å., Näsholm, A., Strandberg, E. & Philipsson, J. (2010). *Genetic variation in competition traits at different ages and time periods and correlations with traits at field tests of 4-year-old Swedish Warmblood horses*. Department of Animal Breeding and Genetics: Swedish University of Agricultural Sciences, SE-750 07 Uppsala, Sweden.

Viklund, Å., Näsholm, A., Strandberg, E. & Philipsson, J. (2011). *Genetic trends for performance of Swedish Warmblood horses*. Department of Animal Breeding and Genetics: Swedish University of Agricultural Sciences, SE-750 07 Uppsala, Sweden.

Internet

Lewin, I. (2016). *Sista året med kvalitetsbedömning??* Tillgänglig: <http://www.tidningenridsport.se/Blogg--debatt/Debatt/Sista-aret-med-kvalitetsbedomning/> [2016-10-05].

SWB (2011). *Kvalitetsbedömning*. Tillgänglig: <http://www.swb.org/bedomningar/oversikt/kvalitetsbedomning> [2016-09-24].

SWB (2015a). *Avelsplan för SWB*. Tillgänglig: <http://www.swb.org/avel/avelplan-2015> [2016-09-15].

SWB (2015b). *Fadersstatistik för 3-årstesterna*. Tillgänglig: http://www.swb.org/bedomningar/oversikt/3-arstest/resultat_3-arstest_2015 [2016-10-20].

SWB (2016a). *Vision och avelsmål*. Tillgänglig: <http://www.swb.org/avel/avelsmal> [2016-09-12].

SWB (2016b). *Bedömningar*. Tillgänglig: <http://www.swb.org/bedomningar/oversikt> [2016-09-13].

SWB (2016c). *Bedömningsreglamente kvalitetsbedömning 2016*. Tillgänglig: http://www.swb.org/storage/ma/69b2bfeb9c7b4fb3b0dce79aeb6dfe02/786509af132f400a92683d88844b1bcb/pdf/787CFA70171522365FC3FFD4EB8DC38D30D231A7/Reglemente_kvalbed_2016_publ.pdf [2016-09-25].

SWB (2016d). *Bedömningsreglamente 3-årstest 2016*. Tillgänglig: http://www.swb.org/storage/ma/ed1b9d03a75240cea8723a7d967f4525/fb27d1a6a0da4c42850f94b35f2cf6f2/pdf/8AF741EE98E57606F48CFE23E05377AD09D22C1A/Reglemente_3-arstest_2016_publ.pdf [2016-09-27].

SWB (2016e). *3-årstestet 2016 i siffror*. Tillgänglig: <http://swb.org/swb-dokumentarkiv/> [2017-04-11].

SWB (2017a). *Unghästtest bedömningsreglamente 2017*. Tillgänglig: <http://swb.org/wp-content/uploads/2016/11/Reglemente-Unghästtest-2017.pdf> [2017-04-05].

SWB (2017b). *Unghästtester*. Tillgänglig: <http://swb.org/unghasttester/> [2017-04-11].

SWB (2017c). *Resultat*. Tillgänglig: <http://swb.org/swb-dokumentarkiv/> [2017-04-30].

Swede Horse (2011). *Dressyr*. Tillgänglig: http://www.swedehorse.se/regler/allmanna_regler_2016/breeders-trophy-for-4-ariga-hastar/4-dressyr [2016-10-04].

Swede Horse (2016a). *Pressmeddelande*. Tillgänglig: http://www.swedehorse.se/storage/ma/78f47cb2bfaf4f30b707a67c9d5df7bd/453d162bf6174106b903d9917ce7a340/pdf/D24581BA41348F082510F81305B42B2B167056A0/PM%20-%20Omtag%20och%20nystart%20för%20Breeders_2.pdf [2016-10-04].

Swede Horse (2016b). *Breeders Trophy (BT)*. Tillgänglig:
http://www.swedehorse.se/breeders_trophy/om-breeders-trophy [2016-10-04].

Swede Horse (2016d). *Hoppning*. Tillgänglig:
http://www.swedehorse.se/regler/allmänna_regler_2016/3-arschampionatet/hoppning [2016-10-04].

Swede Horse (2016e). *Dressyr*. Tillgänglig:
http://www.swedehorse.se/regler/allmänna_regler_2016/3-arschampionatet/dressyr [2016-10-04].

Personliga meddelanden från

Levin, Lottis; Swede Horse 2016. E-mail 14 november 2016.

Olsson, Elisabeth; SWB 2017. E-mail 27 april 2017.

Thorén Hellsten, Emma; SWB 2017. E-mail 26 april 2017.

Viklund, Åsa; Institution för husdjursgenetik, SLU 2017. E-mail 23 januari 2017.

BILAGOR

Bilaga 1

Vad är din syn på kvalitetsbedömning?

I den här enkäten följer 30 frågor gällande kvalitetsbedömning för att ta reda på vad du anser är bra och mindre bra. Med hjälp av din medverkan och dina åsikter gör du det möjligt för SWB (Swedish Warmblood association) att kunna förbättra unghästtesterna, vilket förhoppningsvis kan ge ett ökat deltagande i framtiden.

1.

1 a) Kön

Kvinna

Man

1 b) Ålder

18-30 år

31-40 år

41-50 år

51-60 år

61-70 år

71-80 år

>80 år

1 c) I vilket län bor du?

Blekinge

Dalarna

Gotland

Gävleborg

Halland

Jämtland

Jönköping

Kalmar

Kronoberg

Norrbottn

Skåne

Stockholm

Södermanland

Uppsala

Värmland

Västerbotten

Västernorrland

Västmanland

Västra Götaland

Örebro

Östergötland

1 d) Är du något av följande? Fler än ett alternativ går att kryssa i.

Hästägare
Hästvisare
Uppfödare
Unghästutbildare
Domare
Hästhandlare
Annat _____

1 e) Ungefär hur långt har du till närmsta plats där kvalitetsbedömning genomförs?

0-5 mil
6-15 mil
16-25 mil
26-35 mil
36-45 mil
>45 mil

1 f) Hur många hästar i åldern 4-5 år har du haft de senaste tio åren?

0 st
1-2 st
3-5 st
6-9 st
10-15 st
>15 st

1 g) Vilken/Vilka discipliner är du mest inriktad på? Fler än ett alternativ kan kryssas i.

Hoppning
Dressyr
Fälttävlan
Allround

2.

2 a) Har du visat häst vid kvalitetsbedömning?

Ja
Nej
Både och, beroende på häst

Om du valt att inte visa kan du fortsätta till fråga 3.

2 b) Om visat, vilket/vilka år? Fler alternativ kan kryssas i.

År 2006
År 2007
År 2008
År 2009

År 2010
År 2011
År 2012
År 2013
År 2014
År 2015
År 2016

2 c) Varför valde du att visa din häst på kvalitetsbedömning? Fler än ett alternativ kan

kryssas i.

För att kvala min häst till årgångsfinalen

För att få min häst bedömd

Det är ett bra utbildningsmål

För att få tips om fortsatt träning

Bra erfarenhet för hästen

Hästen var till salu

Min tränare tyckte min häst/hästar skulle bli bedömd/bedömda

Jag gjorde det eftersom andra gör det

Annat

2 d) Hur är din helhetsupplevelse av kvalitetsbedömningen?

1 Mycket negativ

2

3

4

5 Mycket positiv

2 e) Vad tyckte du om bemötandet på visningsplatsen?

1 Mycket dåligt

2

3

4

5 Mycket bra

2 f) Vad tyckte du om visningsförhållandena?

1 Mycket dåligt

2

3

4

5 Mycket bra

2 g) Är du nöjd med din/dina häst/hästars bedömning?

1 Mycket missnöjd

2

3

4

5 Mycket nöjd

2 h) Vad tyckte du om domarna?

1 Inkompetenta

2

3

4

5 Mycket kompetenta

2 i) Vad tyckte du om protokollen?

1 Svårbegripliga

2

3

4

5 Lättförståeliga

2 j) Vad tyckte du om reglerna?

1 Svårbegripliga

2

3

4

5 Lättförståeliga

2 k) Vad tyckte du om anmälningsavgiften på kvalitetsbedömning?

För dyrt

Rimligt

För billigt

2 l) Övrigt du vill framföra angående din upplevelse vid kvalitetsbedömning

3.

3. Vilket/Vilka påståenden fick dig att inte vilja visa din häst/dina hästar i kvalitetsbedömning? Fler än ett alternativ kan kryssas i.

Jag kände inte till att kvalitetsbedömning fanns

Hästen var inte i form

Hästen var sjuk/skadad

Hästen hade inte kommit tillräckligt långt i sin utbildning

Det är för komplicerade regler

Det är för dyrt

Det fanns ingen visningsplats i närheten

Jag hade inte förmåga att kunna visa hästen själv

Jag/visaren var sjuk/skadad

För svårt att kvala till årgångsfinalerna via kvalitetsbedömning
Jag ville rida årgångschampionat istället för att visa på kvalitetsbedömning
Det krockade med annan tävling för min unghäst
Det krockade med annan tävling för mina andra hästar
Det kändes som fel tidpunkt på året att delta
Min tränare ansåg inte att min häst skulle visas
Resultaten blir offentliga
Hästen såldes innan
Kvalitetsbedömningen är inte anpassad för hästar i 4-5 års ålder
Kvalitetsbedömningen är för likt 3-årstest
Jag ville inte hoppa min dressyrhäst
Jag ville inte visa min hopphäst i gångarter
Annat _____

4.

Förut genomfördes en hälsobedömning av hästarna på kvalitetsbedömningen. År 2005 togs bøjprovet bort från bedömningen och sedan år 2011 togs hälsobedömningen bort helt.

4 a) Vad tycker du om att hälsobedömningen togs bort från kvalitetsbedömningen?

- 1 Mycket negativt
- 2
- 3
- 4
- 5 Mycket positivt

4 b) Påverkas ditt beslut att delta i kvalitetsbedömningen på grund av att hälsobedömningen ej är med?

- Ja
- Nej
- Ingen åsikt

4 c) Tycker du att hälsobedömningen ska återinföras?

- Ja
- Nej
- Ingen åsikt

5.

5 a) Vill du börja/fortsätta att delta i kvalitetsbedömning?

- Ja, i samma form som idag
- Ja, men i en annan form
- Nej, det är inte intressant att visa min 4-5-åring i någon form
- Jag satsar på årgångschampionatet istället

5 b) Jag skulle vilja...

- Att testet låg på en helgdag

Att testet låg på en vardag
Ingen åsikt

5 c) Jag skulle vilja...

Att testet låg på våren
Att testet låg på hösten
Ingen åsikt

5 d) Jag skulle vilja...

Att testet fortsätter att vara vid ett tillfälle
Att testet var upplagt som en serie med olika moment vid olika tillfällen
Ingen åsikt

5 e) Vilket/Vilka moment är du intresserad av? Fler än ett alternativ kan kryssas i.

Att få exteriören bedömd
Utvärdering av temperamentet (bedöms ej idag på kvalitetsbedömning)
Utvärdering av hälsa
Utvärdering av hästens ridbarhet
Utvärdering av hästens gångarter
Löshoppning
Utvärdering av hästens hoppförmåga uppsuttet

5 f) Vilket/Vilka av följande påståenden instämmer du med? Fler än ett alternativ kan kryssas i.

Upplägget på kvalitetsbedömning är bra som det är
Det ska finnas flera möjligheter att visa en 4-5-åring på året
Unghästen ska kunna visas flera gånger samma år varav det bästa resultatet publiceras på www.blup.se och räknas i avelsvärderingen
Äldre hästar ska kunna visas i liknande format
Treårstestet ska erbjuda en klass för 4-åriga hästar där de kan göra samma prov men med ridprov som i nuvarande kvalitetsbedömning
Det ska finnas ett unghästtest som välkomnar både 3- 4- och 5-åriga hästar
Jag vill gärna visa min unghäst, förutsatt att resultatet inte blir offentligt
Ingen åsikt

5 g) Vilket av följande alternativ stämmer överens med dina åsikter? Fler än ett alternativ kan kryssas i.

Alla hästar bör bedömas allsidigt som 4-5-åring
Om hästen är bedömd allsidigt på treårstest bör det vara fritt att välja gångarter eller hoppning som 4-5-åring
Oavsett tidigare bedömning bör det vara valfritt att välja gångarter eller hoppning
Ingen åsikt

6. Egen kommentar om kvalitetsbedömning

Om du anser att det är någonting som inte kommit med i denna enkät som du vill belysa, skriv gärna en kommentar!

6. Egen kommentar

Stort tack för din medverkan och för att du tog dig tid att besvara enkäten!

DISTRIBUTION:

**Sveriges Lantbruksuniversitet
Hippologenheten
Box 7046 750 07 UPPSALA**

**Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Equine Studies
Box 7046 750 07 UPPSALA**

Tel: 018-67 21 43

Phone: +46 18 672143